

Frisk Luft - Nu!

*Frisk Luft – Nu! är ett nätverk av människor från Norrland till Skåne.
Vi kämpar för hälsosam och ren luft i vår boendemiljö – fri från rök och andra hälsofarliga utsläpp från
husuppvärmning. För ett friskt och gott liv för oss, våra barn, barnbarn och för kommande generationer.
Vi samverkar med liknande organisationer, bl a i USA och i Danmark.
Vi står helt oberoende från politiska partier.*

Remissvar: Naturvårdsverkets förslag till ny förordning om luftvårdsprogram och utsläpp till luft.

Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar.

Till följd av de hälso- och miljöproblem som luftföroreningar medför ska Sverige åtgärda och minska utsläpp från olika sektorer av främst partiklar PM_{2,5}, flyktiga kolväten, ammoniak, kväveoxider och svaveldioxid.

EUs medlemsstater ska upprätta och genomföra nationella luftvårdsprogram. Programmen ska innehålla de åtgärder och styrmedel som behövs för att nå de nationella utsläppstaken. De ska även ta hänsyn till de gränsvärden som finns för luftkvalitet i tätortsmiljö, samt prioritera åtgärder som minskar utsläppen av sot. Förutsättningar ska skapas för ett effektivt arbetssätt att uppfylla takdirektivets åtaganden.

För att gynna arbetet med att åtgärda och minska utsläppens miljö- och hälsorelaterade effekter ska Naturvårdsverket ta fram underlag för ett luftvårdsprogram.

Länsstyrelser, kommuner och andra berörda myndigheter ska i framtiden förse Naturvårdsverket med nödvändigt underlag och med de uppgifter som behövs för framtagande och uppdatering av luftvårdsprogrammet. Samråd med myndigheter på nationell, regional och lokal nivå ska ske. Dessutom ska samråd med allmänheten ske.

.....

Nätverket *Frisk Luft – Nu!* kämpar mot hälsofarliga utsläpp från husuppvärmning - luftföroreningar från tusentals kaminer, vedspisar etc, som släpper ut luftföroreningar lokalt, i vår *nära boendemiljö*.

Vi svarar ur ett medborgar- och underifrånperspektiv – och från ett folkhälsoperspektiv.

I stort sett kan vi anse att författningsförslaget är bra! Vi har dock nedanstående synpunkter.

Betr **underlag för luftvårdsprogram, § 3**. Underlag bör tas fram vartannat år, ej vart fjärde år.

Samma paragraf: Naturvårdsverket ska inom 10 månader – ej 15 månader – ta fram underlag för uppdatering av luftvårdsprogrammet.

Frisk Luft – Nu! har tidigare svarat på ett antal remisser. "Åtgärder för att minska utsläpp från småskalig vedeldning, (Naturvårdsverket 1996), "Eldning med fast biobränslen i småhus (Rapport mars 2003, Energimyndigheten), "Miljömålsrådets fördjupade utvärdering av Sveriges miljömål 2008, "Nu är det bråttom", "Naturvårdsverkets förslag till ny förordning om miljö kvalitetsnormer för utomhusluft", m fl remisser. Trots nya rön om vedrökens hälsoproblem och trots ökade luftföroreningar lokalt på grund av den lavin av kaminer etc som installerats under de senaste 20 åren, så kan man fråga sig: **Varför händer så litet när man vet så pass mycket? Fler åtgärder måste till!**

Vedrök är en miljöfarlig verksamhet – och detta i vår *omedelbara närmiljö*, så nära som kanske ett fåtal meter från grannens luftintag! Vedrök misshandlar närboendes hälsa och vedrök dödar. Även om miljökontor, länsstyrelser och t o m Naturvårdsverket gärna vill informera om att vedeldning är "miljövänligt". Vi anser att människor *har rätt att andas giftfritt i sin boendemiljö!*

På Naturvårdsverkets sida står t ex: ..."Genom att elda på ett sätt som *gynnar miljö, hälsa* (vår kursivering) och plånbok..." ... **Man gynnar definitivt inte hälsan – oavsett hur man eldar!** Samtidigt står det: ..."Utsläppen från vedeldningen beräknas bidra till att cirka 1000 personer om året dör i förtid. Sot från eldningen har också en klimatpåverkan, men det går att ändra på genom att elda på rätt sätt."...

De flesta anser sig väl elda på "rätt sätt". Likväl släpps det ut rök med partiklar etc. Det finns för övrigt inga ofarliga rökgaser! Dessutom: ju bättre förbränning, desto mer *dioxinutsläpp*, sägs det!

Naturvårdsverket informerar också på sin hemsida: "Utsläpp från vedeldning har dock en *klimatpåverkan*, då de sotpartiklar som kan bildas vid eldning absorberar värme i luften och när de landar på marken, särskilt på snötäckta ytor. **Vedeldning** är också en **av de största källorna till att sot** sprids norr om polcirkeln, vilket **påskyndar snö- och ismältning** i Arktisområdet." (Vår fetstilsmarkering)

Vedröksproblematiken finns således såväl inom området **hälsa, som miljö som klimat!**

Ang Miljöövervakning

På Naturvårdsverkets hemsida om Luftövervakning står: ..."I Sverige har gräns- och målvärdena i EU:s luftkvalitetsdirektiv genomförts i form av miljö kvalitetsnormer. Enligt luftkvalitetsförordningen (2010:477) ska kommunerna känna till sin luftkvalitet och se om miljö kvalitetsnormerna följs.

Hur omfattande kontroller som behöver göras, avgörs bland annat av hur höga halterna är i kommunen, hur många invånare kommunen har och om kommunen samverkar med andra kommuner (samverkansområden). Kontrollerna sker i första hand i tätorter på de mest förorenade platserna.

Varje år mäts luftkvaliteten i cirka 40 tätorter. Flera av de större kommunerna utför även modellberäkningar av sin luftkvalitet.

Utöver den kontroll som krävs enligt luftkvalitetsförordningen genomförs även tillfälliga mätningar och beräkningar i exempelvis planeringssyfte”...

Det finns 40 mätstationer i hela Sverige. De mäter inte alltid samma saker. Ofta mäter kommunerna dessutom på de ”mest förorenade” platserna. Som då antages vara vid en genomfartsled eller liknande. Svaret blir då att det är biltrafiken som förorenar. Är det någon kommun överhuvudtaget som mäter i bostadsområden, där det eldas med ved och pellets? Det är lättare skylla på de förbiilande bilarna än på de stationära vedeldarna. *Hur är det egentligen med mätningarnas validitet och reliabilitet?*

Har kommunen ingen egen mätstation, gör man uppskattningar av hur det kan se ut och man kan även slå sig ihop med andra kommuner. Det är dyrt med mätningar, har kommuner svarat oss, när vi efterfrågat föroreningshalter. Man *tror* och man *uppskattar*...

Enligt vår erfarenhet är det mycket skralt ställt med **kommunernas tillsynsansvar** vad beträffar luftföroreningar från vedrök. De verkar ha dålig koll på **hur många** kaminer (**föroreningskällor**) etc som finns inom kommunen och därmed ingen vetskap om problemet. Som någon miljöinspektör meddelade oss för redan 20 år sedan: ”Ska vi kolla det (föroreningar från röken), då har vi inget annat att göra”. Det visar ju problemets storlek. Många mindre kommuner (större också, för den delen) har helt enkelt inte de kontrollresurser som krävs.

I Göteborgs-Posten av 9 januari 2009 intervjuades en handläggare vid Naturvårdsverket:...” Vi vet att folk eldar mer med ved, framför allt när elen blir dyrare. Men vi saknar statistik över antalet kaminer och spisar både på *nationell och lokal nivå, vilket gör det svårt att greppa problemet...*”... (vår kursivering). *Vet man mer nu, 2018?* Om man inte vet – hur kan man då åtgärda?

När vi kontaktat olika myndigheter, organisationer, politiska partier etc pekar alla tillbaka på *kommunen* som den som har ansvar för den luft och de luftföroreningar vi inandas lokalt. Alltmedan kommunerna negligerar sitt ansvar och tycker det är politiskt inte gångbart att ”angripa” vedeldandet. ”Det är nyttigt med vedeldning”, som en länsstyrelsejurist informerade oss. Allt som oftast påpekas också att vedeldaren köpt sin vedutrustning för dyra pengar. Alltså bör hen få elda i fred.

När kommunen inte gör det den ska – vad finns för sanktioner?

I avsnitt 7.2 ”Luftkvalitetsarbetet och koppling till miljömålet frisk luft” står det: ”Länsstyrelsen har en tydlig roll i det regionala miljömålsarbetet med även när det gäller vissa åtgärdsprogram som upprättats när miljö kvalitetsnormer överskrids.

Kommunerna har en tydlig roll när det gäller att följa upp miljö kvalitetsnormerna och även när det gäller upprättande av åtgärdsprogram..."

Vi anser att i synnerhet **kommunens roll** är otydlig. Se ovan ang tillsynsansvar. Staten får gå in mer med förtydliganden (åtminstone vad beträffar vedröksproblematiken), vilket också efterfrågats av bl a SKL i tidigare remissvar.

Framför allt **kommunen** måste informera om vedrök, om hälsoproblemen med utsläpp och om restriktioner (s k "trivseledning"). Det ska rapporteras om luftföroreningar på väl synlig plats på **kommunens** hemsida. Det är *vår lokala luft, våra lokala luftföroreningar* som är av störst betydelse för oss kommuninvånare.

Länsstyrelserna verkar vara osynliga i sammanhanget.

Enligt direktivet ska Naturvårdsverket se till att **samråd** sker med berörda myndigheter på nationell, regional och lokal nivå samt med allmänheten.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/4/EG om allmänhetens tillgång till miljöinformation: ..."Ökad tillgång för allmänheten till miljöinformation och spridning av sådan information bidrar till en ökad medvetenhet om miljöfrågor, ett fritt meningsutbyte, ett aktivare deltagande från allmänhetens sida i beslut som rör miljön och slutligen till en bättre miljö"

Hur ska samrådet med allmänheten ske? Genom att allmänheten mailar synpunkter till Naturvårdsverket? Först måste man informera och upplysa folk! Det finns många missuppfattningar ute, mycket okunskap och naivitet, som först måste övervinnas. Samråd ska ske med förorenare? Eller med kaminbranschen?

Avsnitt 7.4 urvalskriterier. Förslag som innebär att den som orsakar skador på miljön eller ger upphov till andra externa effekter, betalar för de samhällsekonomiska kostnader som uppstår.

Det är självklart att det är **förorenaren som ska betala!** Polluter Pays Principle. För närvarande är det förorenarnas offer som får betala med försämrad hälsa, ev flytt m m.

Avsnitt 7.5 Identifierade intressenter.

Var finns **Folkhälsomyndigheten? Socialstyrelsen?** Luftföroreningar handlar om människors **hälsa!** Självklart är dessa båda "intressenter!"

I sitt remissvar i den fördjupade utvärderingen av de svenska miljömålen 2007 betonar Socialstyrelsen att *hälsofrågor ska vara en självklar del av miljöarbetet* men de konstaterar samtidigt att *hälsofrågor saknas i miljömålsarbetet*. Det är inte acceptabelt, anser Socialstyrelsen, att människors hälsa påverkas negativt av miljöfaktorer som vi har möjlighet att påverka! Detta beror bl a på bristande kunskap och att hälsoaspekter inte vägs in i samhällsplaneringen i tillräckligt stor utsträckning. Socialstyrelsen anser att hälsofrågor borde prioriteras mer och man behöver arbeta ännu aktivare för att göra hälsofrågor tydliga i miljömålsarbetet! *Så anser vi också!*

Förslag: Styrmedel och åtgärder för att uppnå minskning av luftföroreningar från ved- och pelletsrök.

Vedeldning är en av de största källorna till hälsofarliga luftföroreningar i Sverige. Av den nationella miljöhälsoenkäten som presenteras i "Miljöhälso rapport 2001" (av Socialstyrelsen) framgår att det är en stor del av befolkningen (ungefär var tionde invånare) som är besvärad av luftföroreningar och en av de vanliga källorna är vedeldningsrök. År 2007 upplevde 11 % i förorterna *besvär* från vedeldning! (Resten är kanske de som eldar samt de som ännu inte noterat varken lukt eller besvär...)

- Den enda åtgärd som kraftigt kan reducera utsläppen är att trappa ner och att förbjuda småskalig ved- och pelletseldning i tätorter.
- Enligt Naturvårdsverkets rapport 4270 Utsläpp från småskalig vedeldning (1993) *bör individuell eldning med fasta bränslen inte förekomma i tätbebyggelse.*
- Enligt Socialstyrelsens förslag till Nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa är på vissa platser småskalig vedeldning en lika stor eller större källa till luftföroreningar än vad biltrafiken är. Dessa luftföroreningar innehåller dessutom cancerframkallande ämnen, bl.a. bensen och polycykliska aromatiska kolväten (PAH).
- Enligt Miljöhälsoutredningen (SOU 1996:124) är individuell vedeldning den uppvärmningsform som i dag står för det helt klart största utsläppet av partiklar och cancerframkallande ämnen. Småskalig vedeldning i tätbebyggda områden kan också ge upphov till besvärande lukt samt ögon- och luftvägsirritation hos närboende (s 136) – Användare och berörda myndigheter bör vidta åtgärder som minskar utsläppen av PAH och cancerframkallande kolväten från vedeldning (s 75).
- Utsläppen från vedeldning bör minskas kraftigt inom tätbebyggda områden genom en överföring från individuell husuppvärmning (s 138)
- Kommunerna bör ges möjlighet att varaktigt förbjuda småskalig vedeldning eller användning av vissa pannor, inom vissa områden (s 138)

Astma- och Allergiförbundet har framfört sina synpunkter ang vedröksproblematik till Naturvårdsverket och Miljödepartementet, *utan resultat*. I brev till Miljöministern 2003-03-10 understryker organisationen:

- Att ingen ska mot sin vilja utsättas för ohälsa av rök från vedeldning
- Att förbud snarast utfärdas för så kallad trivseldning i braskaminer, kakelugnar och öppen spis i tätt bebyggda områden
- Att kommunerna måste upprätta avvecklingsplaner för alla hälsovådliga fastbränsleanläggningar
- Att all vedeldning i tätt bebyggda områden förbjuds
Att vid vedeldning i andra områden särskilda krav ska ställas på rening och skötsel av såväl befintliga som nya anläggningar.
- Folkhälsomyndigheten rekommenderar t ex skyddsavstånd till hästanläggningar på **200 meter**, på grund av befarad hästallergi. Samma skyddsavstånd bör då även gälla vedeldning!
- Lagar (Miljöbalken) och regler ska följas! Tillsynsmyndigheten skall kontrollera efterlevnaden av miljöbalken och vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse.
- Resurser: Miljöförvaltningarna hinner inte med sitt arbete. Mer resurser till miljöarbetet!

- Ekonomiskt stöd för åtgärder för anslutning till fjärrvärmenät
- Dioxinutsläpp osynliggörs. Ett av de starkaste gifter man känner till! En stor del kommer från biobränsleeldning.

Ekodesign då? Hur kan en ändring av utsläppskrav skydda brukarnas och grannars hälsa?

Så k "miljömärkta" kaminer och liknande ger visserligen **färre** partiklar/hälsovådliga ämnen, men **fler** än t ex olja och gas. Ju bättre förbränning, desto mer dioxinutsläpp, har det visat sig.

Även så k miljömärkta kaminer o d försämras med tiden och utsläppen blir samma som för icke miljömärkta. Att säga att **modern teknik** (ekodesign) minskar utsläppen är sant men lika irrelevant som att filter i cigaretter gjort dessa mindre hälsofarliga.

Det finns inga ofarliga rökgaser! Reglerna är för tändlösa. Exempelvis säger Boverkets BBR att utsläpp inte får återföras via ventilation, fönster m m – ändå är det exakt det som sker i samtliga fall!

För Nätverket *Frisk Luft – Nu!*

Viia Delvéus, samordnare
Oxievångsv 212
238 39 Oxie

friskluftnu@live.se; info@friskluftnu.se
www.friskluftnu.se